

Türk Dili Birinci Kurultayı

İkinci Gün

27/9/1932 Salı

Birinci Celse

Açılma saati 14

Reis — Kâzım Paşa Hazretleri

Kâtipler — İsmail Müştak Bey, Refik Ahmet Bey

Reis — Ekseriyet olup olmadığını anlamak için azatın isimleri okunacaktır. İsmi okunan zat kendisinin burada bulunduğunu bildirsin.

(İsimlerin bir kısmı okundu)

Reis — Efendim, burada bulunup ta isimleri okunmamış zevat lütfen ayağa kalksınlar. Nisap var mıdır, yok mudur, bunu anlamak için sayacağız (isimleri okunmayanlar ayağa kalkar)... Lütfen oturunuz efendim.

Ekseriyet vardır; müzakereye başlıyoruz. Çünkü zaptın hulâsası okunacaktır.

Pazartesi 26/Eylül/1932

Türk Dili Tetkik Cemiyeti Birinci Kurultayı, Türkiye Reisicümburu Gazi Mustafa Kemal Hazretlerinin yüksek huzurlarıyla 1932 Eylülünün ikinci pazartesi günü Kâzım Paşa Hazretlerinin riyasetinde Dolmabahçe Sarayının büyük salonunda toplandı.

İlk önce Dil Cemiyeti Reisi Samih Rifat Bey söz alarak: Türk dilinin kendi milli kudretleri içerisinde inkişafını aramak maksadiyle kurulan kurultayın yüce gayesini izah etti ve bu gayeyi telkin eden Büyük Reisin çalışma ve muvaffak olma sırrı ve esaslarını da ilham edeceğini söyleyerek Büyük Şefi ve Kurultayı selâmladı. Samih Rifat Bey hitabesinin sonunda Kurultaya bir Reis seçilmesi lâzım geldiğini söyledi. Umumî Kâtip Ruşen Eşref Beyin teklifi üzerine B. M. M. Reisi Kâzım Paşa Hazretleri ittifak ile ve alkışlarla Kurultay Reisiğine seçildi.

Reis Paşa kendisinin reisliğe seçilmesinden dolayı kurultay azasına teşekkür ettikten sonra kıymet ve kabiliyeti pek büyük olan Türk dilini lâyık olduğu mevkie yükseltmek en ehemiyetli vazifelerimizden olduğunu, memleketin münevverleri bu vazifeleri yapmak için burada toplandığını, Kurultayda cereyan edecek müzakere ve serbest münakaşalardan çok faydalı neticeler çıkacağına kani bulunduğunu, bu suretle dilimizin kendi hususiyetleri içinde inkişafına yarıyan yeni ve feyizli bir yol açılacağını, bu eser Büyük Şefin Türk milletine yaptığı sayısız iyiliklerden biri olduğunu söyleyerek ve Kurultayı selâmlıyarak Kurultayı açtı. Riyaset divanının tamam olması için iki ikinci reis ve dört kâtip intihabı lâzımgelmekle Ahmet İhsan Beyin teklifi üzerine Maarif Vekili Reşit Galip ve Dil Cemiyeti Reisi Samih Rifat Beyler ikinci reisliklere, Ruşen Eşrek Beyin teklifi üzerine İsmail Müştak, Ali Muzaffer, Ali Rıza ve Refik Ahmet Beyler kâtipliklere seçildiler.

Bundan sonra söz alan Maarif Vekili Reşit Galip Bey Büyük Reisin himayesinden ve mütemadi irşatlarından şeref ve ışık alan tarih mesaisi millî tarihin ruhunu iftira ve husumetten temizlediği gibi Türk Dili Kurultayı ile de millî kültürü yabancı tahakkümlerden kurtaracak vazifenin başladığını ve konuşma ve bilhassa yazma dilimizin osmanlıca olmaktan çıkarak saf ve hakikî türkçe haline gelmesinin irfan istikbalimiz noktasından ehemmiyetli olduğunu ve Kurultayın kararları Hükümet teşkilâtı tarafından bütün imkân vasıtalarıyla tatbika çalışılacağını Kurultaya resmen bildirmeğe Başvekil Paşa Hazretleri tarafından memur edildiğini söyledi ve celseye on dakika fasıla verildi.

İkinci Celsede Ruşen Eşref Bey tebriki ve muvaffakryet temennisini havâ binlerce telgraf geldiğini bildirerek bunlardan Başvekil Paşa Hazretleri ile Dahiliye Vekili, İstanbul Valisi Beyefendilerden ve C. H. F. İstanbul İdare Heyetiyle İstanbul Halkevinden ve Viyana İlimler Akademisi Reisi namına umumî kâtipinden gelenleri okudu ve hepsine teşekkür cevabı yazılması kararlaştırıldı.

Bundan sonra Samih Rifat Bey kürsüye gelerek tezini izah etti. On dakika celseye fasıla verildi.

Üçüncü celsede Samih Rifat Bey izahatına devam ve hitabesini ikmal ettikten sonra Reis Paşa ertesi toplantıda teşkilât nizamnamesiyle takrir ve temennileri tetkik etmek üzere iki encümen teşkil olunacağını ve bunu müreakip tezlerini hazırlamış olan zevata programda yazılı bahisler üzerinde izahatta bulunmaları için söz verileceğini ve bu aralık iytiraz ve mütalâa beyan etmek istiyenler olursa bunların da riyasete müracaatle söz alabileceklerini bildirdi. Ruşen Eşref Bey salı ruznamesinde Dr. Saim Ali, Ahmet Cevat, Saffet ve Agop Martayan Beylerin tezleri üzerinde söz söyleyeceklerini ifade etti ve 27 Eylül 1932 salı günü saat 14 te toplanmak üzere içtimaa nihayet verildi.

Kâtip
Ali Muzaffer

Kâtip
İsmail Müştak

Kurultay Reisi
Kâzım

Umumî Kâtip Ruşen Eşref Bey — Reis Paşa, Dil Encümeni diye yazılı tabirlerin Dil Cemiyeti diye tashihini rica ve teklif ediyorum.

Reis — Bu suretle tashih edilmiştir.

Kaymakam Şemsettin Bey — Efendim, dünkü sözlere dair beş dakika kadar söz söylemek isterim.

Reis — Daha müzakereye başlamadık. Dünkü zaptın tashihi hakkında bir sözünüz var mı efendim? Başka mutalâa beyan edilmiyor, şu halde zabıt hulâsası bir tashih ile aynen kabul edilmiştir.

Şimdi iki encümen için aza intihap olunacaktır. Her zat, her kurul-tay azası her iki encümene münasip gördüğü zevatı söylesinler, ondan sonra teklif olunan zevatı reye koyacağım. Hangisi çok rey alırsa onlar encümeni teşkil edeceklerdir.

Evvelâ Teşkilât Encümeni için on beş zat, bilâhare diğer encümen için on beş zat intihap olunacaktır. Şimdi Teşkilât Encümeni için on beş zatı teklif ediniz, reye koyacağım; hafi reyle intihap yapmak hem uzun sürer, hem de azalar yekdiğerini tanımadıkları için intihap müşkül olur. Binaenaleyh istiyen aza, faideli olacağını tahmin ettiği zevatı teklif eder, reye koyarız, o suretle intihap yapılır.

Kaymakam Şemsettin Bey — Efendim maruzatım bunun içindi: Biribirimizi tanımıyoruz. Dün Samih Rifat Bey beyanatlarına başladığı zaman şahsen tanımadığım için kim olduğunu bir kaç arkadaşına sordum. O arkadaşlar da bilemedi. Binaenaleyh intihap yapılmadan evvel biribirimizi tanısak çok iyi olur zannederim.

Reis — Efendim, encümenler faaliyete başlamak mecburiyetindedir. Burada dört beş yüz aza vardır. Hepsini ayrı ayrı tanımak için çok zaman ister. Bilhassa ehliyetlerini, malûmatlarını öğrenebilmek için uzun zamana ihtiyâç vardır. Onun için burada herkes tanıdıklarını tavsiye etsin. En çok reyî kim alırsa onlar intihap edilmiş olur. Teşkilât encümeni için Ruşen Eşref Bey on beş isim yazmıştır. Bunlar okunacaktır; bu isimlere ilâveten teklif edilecek zevat varsa onların isimlerini de yazarız. Ondan sonra herbirini ayrı ayrı reye koyarım.

Ruşen Eşref Beyin Teşkilât Encümeni için teklif ettiği zevat şunlardır;

Celâl Sahir, Ahmet İhsan, Ali Canip, İhsan, Saffet Beyler, Saadet Zihni Hanım, Celâl Ferit, İbrahim Necmi, Hâmit, Asaf, Nusret Kemal, Ferit Züh-tü, Hâlim Beylerle Mediha Muzaffer ve Zahide Hanımlar.

Reis — Başka zevatı teklif etmek istiyen varsa lütfen teklif etsinler.

Muallim Bekir Fahri Bey — Efendim, bu işle otuz beş senedenberi meşgul olan Edirne Meb'usu Şeref Beyle Necip Bey vardır. Bu iki zatın ilâvesini teklif ederim.

Reis — Teklif yapan zevat lütfen kendi isimlerini de söylesinler.

Edip Serdengeçti Bey — Hüseyin Cahit Beyi teklif ediyorum.

Kadri İbrahim Bey — Sadri Etem Beyi teklif ediyorum.

(Miralây Fuat, Baha ve Sıtkı, Muslihiddin Âdil, Çankırı Meb'usu Talât, Akçoraoğlu Yusuf, Fuat Raif Beylerin isimleri muhtelif zevat tarafından teklif edilmiştir).

Halit Fahri Bey — Kâzım Nami Beyi teklif ediyorum.

Keçork Bey — Bolu Meb'usu Cevat Abbâs Beyi teklif ediyorum.

Doktor Cevat Bey — Bolu Meb'usu Cevat Abbas, Edirne Meb'usu Şeref, Doktor Kemal Cenap Beyleri teklif ediyorum.

Hıfzı Uğuz Bey — Hüseyin Namık Beyi teklif ediyorum.

Hatçe Ahmet Hanım — Lâfife Bekir Hanımla Peyami Safa Beyi teklif ediyorum.

Doktor Şevket Aziz Bey — İshak Refet Beyi teklif ediyorum.

(Nakiye Hanım, Cemil Bey, Beyazıt Mebusu Ubeydullah Bey, Yuşa Bey muhtelif zevat tarafından teklif olundu).

Naim Hazım Bey (Konya Meb'usu) — Efendim bir teklif yapacağım. Kâ-tibi Umumî Ruşen Eşref Beyin gösterdiği liste hence muvafıktır; başka şekilde intihapta çok müşkülât vardır. Namzet gösterilen zevat ta encümene iştirak edebilirler. Fikirlerinden istifade edilebilir. Bendeniz Kâtibi Umumî Beyin listesinin aynen reye vaz'ını teklif ediyorum.

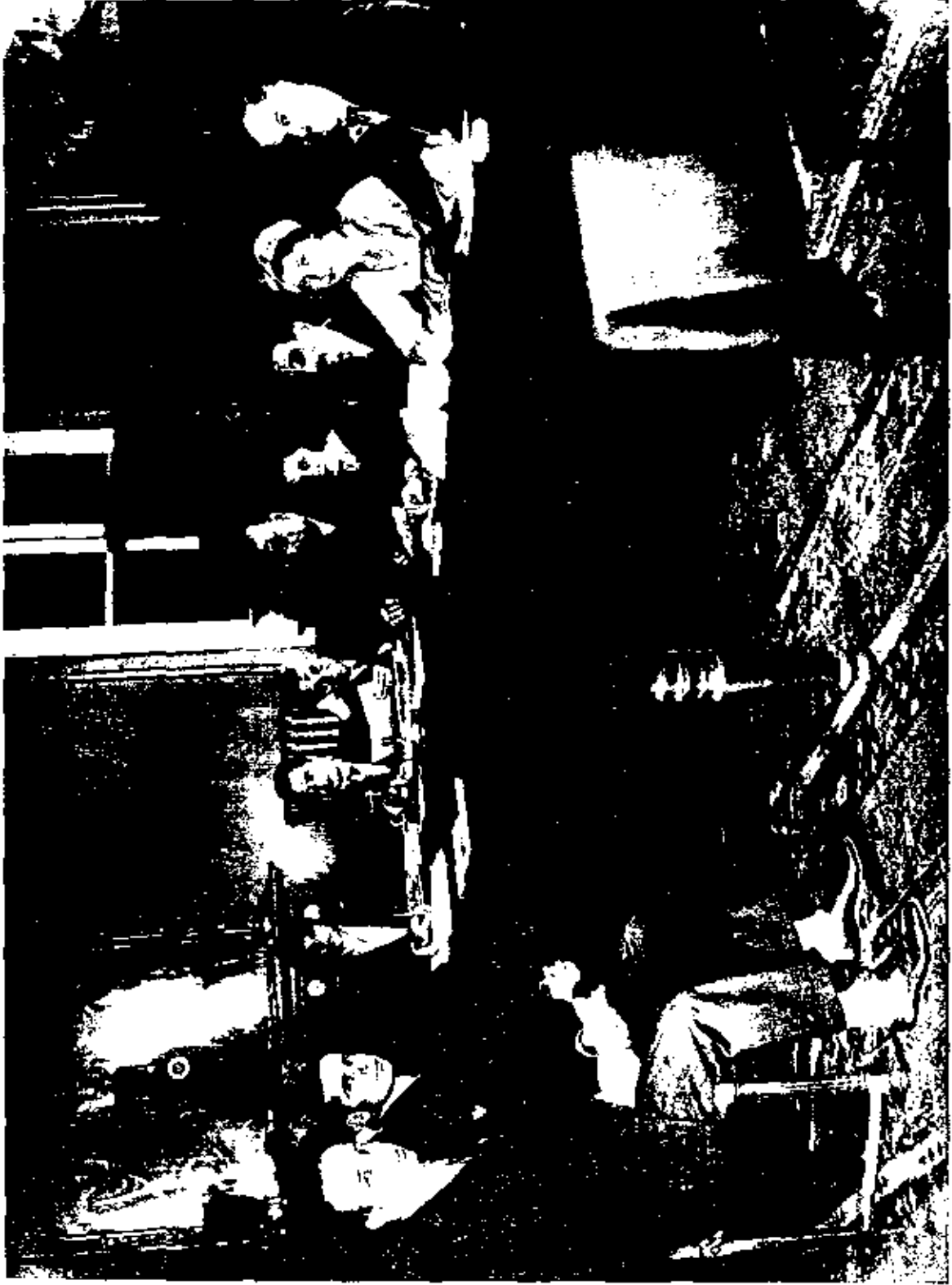
Reis — Şimdi iki şekil vardır: Biri Kâtibi Umumî Beyin teklif ettiği listeyi, diğeri bütün namzetleri reye koymak... Evvelâ Kâtibi Umumî Beyin teklif ettiği zevatı birer birer reye koyacağım. İsimleri sıra ile okuyacağım. Onbeş zat dolduktan sonra intihap tamam olur. Diğer zevat encümenâ dinleyici olarak girebilirler. Fikirlerinden istifade edilebilir. Yalnız rey sahibi değildirler. Evvelâ Kâtibi Umumî Bey tarafından teklif edilen zevatı reye arzedeceğim.

Bunlara rey vermek mecburî değildir. Diğer teklif edilenlere de rey verilebilir. Kâtibi Umumî Beyin listesinde arzu edilmiyen zevata rey vermezsiniz. Ve bunların yerine beğendiklerinize rey verirsiniz.

Bunun başka suretle tasnifi mümkün değildir. Teklifler içinde artan zevat encümenâ gene devam ederler ve encümenâ fikirlerini, mütalâalarını söylerler, Encümenâ müstefit ederler. Bu suretle mesele hallolunur. Bazı beyler listenin aynen reye konmasını istiyorlar. Bu tarz belki aza tarafından teklif edilen zevat hakkındaki reylerin serbestçe kullanılmasına mâni olabilir. Onun için isim isim reyinize arzetmeği faydalı görüyorum. Birer Birer okunacaktır. 15 doldu mu onbeşten sonra kalanlar gene aynı encümenâ devam edebileceklerdir.

Dr Edip Serdengeçti Bey — Bir teklifim vardır efendim. İsimler hurufu heca tertibiyle okunsun ve öyle rey verilsin.

Yusuf Osman Bey — Efendim, bu doktorluk gibi, kimyagerlik gibi doğ-

Teşkilât Encümeni

rudan doğruya bir ihtisas meselesidir. Binaenaleyh bendeniz teklif ediyorum ki memleketimizde nekadar dil âlimi varsa encümene yalnız onları seçelim. Çünkü doktor olmıyan bir insan nasıl doktorluk yapamazsa bu ilim ile uğraşmıyanlar da bittabi bunu bilemezler. Bu teklife yalnız dil âlimlerimizin isimlerini koysunlar da encümene onları intihap edelim. Arzettiğim gibi bu bir ilim meselesidir. Bir ihtisas meselesidir. Meselâ bendeniz yazı işini bildiğim halde dil işini bilmem.

Reis — Yani zatı aliniz Ruşen Eşref Beyin encümene teklif ettiği zevatın reye konmasını istiyorsunuz.

Yusuf Osman Bey — Eğer o zevat dil meselesinde mütehassis iseler evet.

Reis — Efendim, üç tane teklif vardır. Birisi Ruşen Eşref Beyin listesini aynen reye koymak, diğeri o listedeki mütehassis addedilen zevatın ayrı ayrı isimlerini okuyarak reye koymak, üçüncüsü teklif edilen zevatın hurufu heca sırasıyla isimleri okunarak reye konulmasıdır.

Bu üç teklif te usule ait olduğu için ayrı ayrı reye koyacağım. Tekrar arz edeyim; Teklifin birisi Ruşen Eşref Bey tarafından verilen listenin aynen reye konulması hakkındadır. Diğeri yazılan otuz zatın sıra ile reye konulması. Üçüncü teklif te hurufu heca sırasıyla reye konulması hakkındadır. Başka teklif var mı?

(Yok sesleri)

Listenin aynen reye konulması hakkındaki teklifi reyinize arz ediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsınlar Kabul etmeyenler ... Ekseriyet Ruşen Eşref Beyin teklif ettiği listenin reye konulmasını kabul etmiştir. Şimdi listeyi reyinize arz ediyorum. Kabul edenler ... (Anlaşılmadı efendim sesleri)

Kegork Simkeşyan Bey — Ruşen Eşref Beyin listesi değil mi efendim?

Reis — Evet. Ruşen Eşref Beyin listesinin aynen reye konulmasını arz etmiştim; ekseniyetle listenin reye konulması tensip edildi. Bunun için reye koyuyorum.

Reye arz etmezden evel şunu da ilâve edeyim ki listenin reye konulmasını teklif eden zat belki listeyi büsbütün reddetmek için bu teklifi yapmıştır. Bu itibarla evvelâ listeyi reyinize arz ederiz .Kabul edilmediği takdirde isimleri ayrı ayrı reye arz ederiz.

Listeyi kabul edenler lütfen el kaldırsınlar ... etmeyenler ... liste kabul edilmiştir. İsimleri reye arz edeceğim. Ayrı ayrı okunsun. (Listedeki isimler okundu).

Bu isimleri kabul edenler lütfen el kaldırsınlar etmeyenler el kaldırsınlar Listedeki isimler kabul edilmiştir. Şimdi ikinci encümeni intihap edeceğiz. Bunun için de Umumi Kâtip Ruşen Eşref Beyin bir teklif listesi vardır.

(İsimler okundu)

Kaymakam Şemsi Bey — Efendim, azanın ekseriyeti söylenen sözleri işitemiyor. Zatiyaliniz gayet hızlı söylediğiniz halde gene işitmekte müşkülât çekiyoruz. Burası bu gibi içtimalar için değil süs için yapılmıştır. Salondaki oymalar sesi boğuyor. Hiç sıtma görmemiş bir insan bile istediği kadar bağırsa gene işitilmeyecek. Evvelâ bu ses işittirmek meselesi halledilmelidir. Ondan sonra müzakere bilinerek ve anlaşılarak yapılmış olur. Yoksa bu şekilde devamı imkân yoktur.

Reis — Onun çaresine de biraz yüksek söyliyerek bakmağa çalışacağız.

İlyas Sami B.—Paşam, müsaade buyurursanız bir nokta hakkında söyleyeceğim. Evvelâ Kâtibi Umumi B. in listesinin reye konulmasını kabul etmiştik. Bilâhare onun küll halinde kabulü için tekrar reye arz edildi. Gene kabul ettik. Yani liste iki kere reye konuldu ve iki kere kabul edildi. Acaba şimdi başka bir şey mi reye konulacaktır? Başka bir teklif varsa, yanlış anlaşılmasın, bilelim.

Reis — Evvelki teklif Teşkilât Encümeni içindi. Şimdi bu ikincisi Takrirler ve Temenniler Encümeni için olacaktır. Evvelâ teklif listesindeki isimler tekrar okunacaktır.

(Takrirler ve Temenniler Encümeni listesi tekrar okundu)

Takrirler ve Temenniler Encümeni:

Reşat Nuri Bey, Hasan Âli Bey, Ruşeni Bey, Ahmet Cevat Bey, Ragıp Hulûsi Bey, Rüknettin Bey, Fethi Bey (Galatasaray Lisesi Müdürü), İhsan Bey (Kadıköy Lisesi Türkçe Muallimi), Sadri Etem Bey (Muharrir), İsmail Sıtkı Bey, Baha Bey, Mehmet Vahit Bey, Hakkı Nezihî Bey, Ali Fevzi Bey (Galatasaray Lisesi Müdür Muavini), İsmail Hikmet Bey.

Reis — Liste budur. Kabul edenler ellerini kaldırınsınlar etmeyenler Listet aynen kabul edilmiştir.

Şimdi ruznamenin diğer maddesine geçiyoruz. Sadayı işitmek için alınan tertibat Riyaset makamına bir az uzaktır. Fakat hitabet kürsüsüne yakın olduğu için şimdi işitebileceksiniz.

Kaymakam Şemsi Bey — Paşa Hazretleri, belki aramızda fizik hocaları vardır. Münasip yerlere gergin perdeler, düz satırlar koyulmak suretiyle sadanın daha kuvvetle işitilmesi mümkün olabilir.

Reis — Buyurduğunuz gibi daha bazı tertibat alınması yollarını arıyacağız. Şimdilik yüksek söylemeğe çalışacağız. Her halde hatibin sözünü daha iyi dinleyeceksiniz.

Efendim, Doktor Saim Ali Bey tezini izah edecektir.

DR. SAİM ALİ BEYİN TEZİ

Türk Filolojisi — Türk dili bir Hint - Avrupa dilidir

Doktor Saim Ali Bey — Hanımefendiler, Beyefendiler, Türk dilinin çok eskiliğini ve dil tarihinde çok müessir olduğunu biz eskidenberi bilirdik, ve onu sevmiştik. Bu iş bazılarımız için bir ilim işi, bazılarımız için de bir hissi. Bugün elhamdülillah bu iş kemali ciddiyetle tutulmuş ve bunu siz de yegân yegân hissetmişsinizdir. Bunu Gazi Hazretlerine medyunuz. (Alkırlar)

Bugün insanların konuştukları bütün dillerin bir neşvünema mahsulü oldukları malûmdur. Çok eski ve iptidai dilleri teşkil eden kelimelerin şimdiki dillerdekinden daha kısa, ve mürekkep kelimelerin adetçe daha çok az olmaları icap eder. İnsanlar altmış bin sene evel kim bilir nasıl konuşurlardı? Hiçbir söz hiçbir dilde bugünkü gibi değildi. Benibeşer henüz konuşmağa başladığı avanda çıkardığı ilk seslerin (nida) lardan ibaret olduğunu herkes kabul etmiştir. (Nida) lar ya tav'i ve gayriiradi olurlar veyahut (taklidi) dirler. Evvelâ havadaki sesleri taklit ve hadisatın çıkardığı ses ve gürültüleri basit bir surette tekellüm ederek o hadisata isim vermişlerdir. Tabiat sesle dolu olduğundan bu tabiat sesleri, bir iş yaparken çıkan sesler, ve sair savtı alâimi tabiiye (söz kökleri) ni vücuda getirdiler. İnsan aslen tabiatın dilini konuşur, lisan tabiat seslerinin yüz binden ziyade seneler zarfında insan tarafından tekrar edilmesi, mürekkep sözlerin ezber edilmesi, dimağın neşvüneması ve ihtiyaçlarının çoğalmasi ile onları ifade için hibrit kelimeler şekline konulup hıfzedilmesi, muttasıl kullanılması ve sübjektif tezahürlere de tatbiki ile vücuda gelir. Çok uzun bir neşvünema mahsulü olan dil kulak sayesinde dolu. Kulak olmasa dil de olmazdı. Nasıl basarî malûmat göz sayesinde oldu ise konuşmak ve savtı tezahürler de kulak ile olmuştur. Basarî malûmat, yani renkler ve şekiller gözden evel tabiatte mevcuttur. Bütün renkler kabaca 7 - 8 rengi katıştırarak çıkarılır. Bütün sesler de 25-30 fonem ile çıkarılabilir. Sözüün fırçası hançere, ağız ve dilden ibaret olup kabaca 25 - 30 ihtizaz şekilleri ile, yani bu miktar alfabe unsurlariyle bütün tabiatteki mürekkep sesler mezcedilebilir. Fakat hakikatte mürekkep renkler pek çoktur. Hakikî fonetik alfabenin unsuru da pek çok olması iktiza eder. Fizikte (son) denilen şey lengüistiktet (fonem) denilen söz unsurlarının brüt şeklidir. Hakikatte (fonem), (ses) e nazaran çok mürekeptir. (Söz kökleri) daha mürekekp ve bir manaya merbut olan dil unsurlarına denir. Bu takdirde (söz kökleri) ancak dilde vardır. Fakat (fonem) leri vücuda getiren iptidai ses unsurları tabiatte ve havada daima husul bulmaktadır. Oldukça mürekkep olan alfabe harflerinin ve seslerinin havada mevcut olması keyfiyeti çok eski bir nazariyedir. Bu nazariyenin mucidi (Platon) dur. Son zamanlarda en büyük müdafii (Max Müller) ve (Pietro Tul-

lio) dur. Filoloğlar kökleri izah edemezler, nereden çıktıklarını anlayamazlardır. Meşhur (Franz Bopp) bu meseleye bir muammadır demişti. Yakın zamanlarda (Fonétique expérimental) tesis edildi. Hulâsası şudur: 19 uncu asırda fizisyen (Lissajou) diyapazonların bacakları ucuna küçük aynalar koyup bu aynaları ince iki huzmei ziyayie ile tenvir ederek onlardan in'ikâs eden ziyayı bir ekran üzerine aldırıldı. Sonra diyapazona vurulur, muhtelif sesler çıkarılır, ekran üzerindeki parlak noktaların vuyelleri resmettiği görülür. Tullio, Lisajunun tecrübelerini tevsi etmiştir. Bu mücerrip ufak bir hoparlörün merkezindeki plaket üzerine gayet ufak bir crva zerresi koyarak bunu tenvir edip ve ziyayı münakisi mikroskop binokülere alarak hoparlöre fonemleri birer birer vererek hurdebin sahasında 12 tane alfabe harfinin teressüm ettiğini ispata muvaffak olmuştur. Crva zertesinin ihtizazları alfabe unsurlarını trase şeklinde veriyordu.

Tullio, kuşların kulağı çok hassas olduğundan meselâ papağan ve bülbül gibi kuşların neye muktedir olduğunu ve bunun bittabi kuşun kulağından olduğunu bildiğinden, güvercin üzerinde tecrübeler yaptı. Bu sefer mikroskopun altında kanvatı nısıf daireviye içerisinde, andolenf denilen kanavat muhteviyatının ihtizazlarında aynı şekillerin çıktığını gördü.

Güvercinin beyni çıkarılırsa hayvanda büyük bir fren kaldırılmış olduğundan alfabeyi okurken hayvanın gagası alfabe harflerini isli kâğıt üzerine yazıyordu.

Hulâsa: Fonetik alfabe fonemelerin havadaki şekillerinden yapılmıştır. Kaç bin senede bu hâle geldiği malûm değildir.

Alfabe bir icat değildir.

Alfabe bir akse mahsulüdür.

Bu harfler (Mas d'Azil) de bulundu. Bu keyfiyet en aşağı on iki bin yıl demektir. Çünkü (masdazil) arkeolojisi neolotikten eveldir.

Bunları bulan (Piette) bu işaretlerin alfabe harfleri olduğuna kimseyi inandıramamıştı. Filoloji ve dil meselesi bir biyoloji ve antropoloji işidir. Eski filoloji ve lengüvistik sahasında kaldıkça bittabi mahiyeti anlaşılamazdı.

(Franz Bopp) çok mühim bir filoloğdur. Fakat eski bir müelliftir. Bittabi arzettiğim şeyler çok yenidir.

Bugün ideal şudur: gramofon plâkları ince yapılmaya başlandı ve bugün (filim) üzerine konmaktadır.

Bir (filim) nekadar ince olsa mikroskop için çok kalındır. Bu (filim - plâk) lar üzerinde yalnız fonemler, yani ooooooooo yahut iiiiiiiii..... ilâh sesleri tespit edilmeli ve bunlar hurdebinde mütalea olunmalı. Bu bapta ne yapıldığı ve ne dereceye varıldığı bizce malûm değildir. İstikbalin ne sakladığını kimse bilmez. Yalnız Tullio bu bapta birçok âsar neşretmiştir ve tecrübeleri Al-

Dr. Saim Ali Bey

manyada muvaffakryetle tatbik edilmiştir. Bu iş için Tullionun birkaç sene evel (kulak ve lisan ve alfabenin tabii menşeleri) namıyla neşrettiği kitabı tavsiye ederim.

A. — Bugünkü diller pek çok tekâmül etmişlerdir.

Yalnız (söz kökleri) acip ve ilâhî bir şekilde birçok dillerin kelimeleri içinde mahfuz kalmıştır.

Bunları aramak ve tespit etmek müşkül idi. Fakat beşeriyet buna muvaffak olmuştur. Oldukça eski dillerde kökler (mana ve şekil) itibarile bulunur ve hissedilir. İşte (fonetik) ve onun yakın arkadaşı olan, adeta onun fizik kalıplarından bahseden (morfoloji lengüvistik) bu demektir.

Eski dil eski insanla kaimdir. Fakat insanlar dilini çok değiştirdiğinden siyaseten mevkii aslisini ve aslı iradesini muhafaza eden milletler hakikî diline sahip sayılır.

Bir millet başka bir milletin tesinine nekadaz az maruz kalmışsa, ana yurdundaki serbestisi nekadaz az sarsılmışsa dili de o kadar saf kalmıştır. Çünkü dil politikaya çok tâbi bir şeydir. Bugün ırkan kendisiyle hiç münasebeti olmayan başka ırkların dilini kullanan milletler çoktur. Ortaasya dilinin aynı Türk dilinin ana yurdunda nispeten en eski dil olması bu dilin öz vatanındaki siyasi sarsıntıların hep ırkdaş ve aynı dili konuşan Türk kabîleleri arasında vuku bulmasındandır. Ortaasyadan ve Türk tesirinden uzaklaşan diğer Ortaasyalıların Türk sarfı ile ecnebi kelimeleri kullanmaları bir siyasi tarih meselesidir. Diğer taraftan Avrupada neolitik devrin vürudu ile bir olan Brakisefal istilâsı, yani (Alpluların) zuhuru eski Türk dili olan Ortaasya dilinin Avrupaya girmesini mucip olmuştur; birçok alpen mevceleri Turan dilini Avrupaya yaymıştır; bugün Altay dili köklerinin aynı zamanda Avrupalı olması bundandır.

B. — Avrupalılarca (Hint - Avrupa) dilleri denilen (groupment linguistique) yedi sekiz tanedir:

(Balto - Slav) (Jermanik) (Keltik) (Roman, yahut italik) (Koyne yani Helen dilleri grupu) (Endo - İraniyen) ve (Arnavutça) (Ermenice) gibi çok karışık olanlar.

C. — Avrupada en eski dil olmak üzere (Ligür) dili, bir de (İberik) grupmanaları vardı. Fakat bunlardan elde pek az bir şey bulunuyor ve iyi tetkik edilememiştir.

Yukarda söylediğimiz diller birçok tali gruplara ayrılır: meselâ (Gotik - Jermanik) grupu iptidaî bir şekil addolunur. Gotikten bugün elde altmış - yüz kelime kadar bir şey vardır.

Keltik diller birçok gruplara ayrılır: (Gaelik) (İskoçya dili), (Man Adası dili) (Goluva) (Galluva). Bu da üçe ayrılır: (Kornik) (Cymrien) (Bretonik) ve

Bretonik te (Leonar) (Kornuvaye) Tregoruva (Vanöte) (İrlanda dili yahut Guvadel) gibi şubelere ayrılır.

Keltik dilleri biltümle (Altay) dili tetkikleri için çok mühimdir. Keza Altay dili tetkikleri için eski İtalya dillerinin yani (Osk), (Ombirya), (Sabin), (Etrüsk) dilleriyle Vasatî ve Şimalî İtalyada bulunan ve isimlerini hatırdâ tutmak imkânı olmıyan, fakat hepsi protoromen tesmiye edilen dillerin çok ehemmiyeti vardır.

Keza Altay dili tetkikleri için (İtaloseltik) ve (Laten Vülger) denilen çok mühim dil şekillerinin hakikî timsali olan (Akitanya dilleri) yani Pi-rene ile Garon nehri arasında ve Biskaya deniziyle Alplar arasında bulunan Cenubî Fransanın yerlilerinin (patois) ları çok mühimdir.

D. — Bütün bu diller arasındaki irtibatlar iki usulle meydana çıkarılır.

1 — Gramer Kompare: (grammire comparée).

2 — Analoji ve (Paleolengistik).

Gramer Kompare ile üç kısım tetkikat yapılır: (Fonetik yahut Vokalizma), (morfoloji), (frazoloji).

Analoji ile yalnız (morfoloji) ve (semantik) sayesinde yaklaşıramalar yapılır.

Her iki usulün kusurları çoktur. Gramer Kompare ile umumî muvaffakiyet yoktur. Hele büyük Keltik grubu çok müşkülâtla Hint - Avrupa grubu addedilmiştir. Ve bu müşareket yüzde doksan analoji üzerine kurulmuştur.

Yalnız analoji ile çalışmak, fikri dalâlete sevkedebilir. Bu usulde hakikî emniyet, sıkı mana delâletiyle beraber çok kesir irtibat unsurları elde etmekle hâsıl olur.

E. — Etimoloji, aştımızda bir kelimenin yalnız esasını bulmak değildir. Aynı zamanda kelimelerin müşabihlerinin kaç dilde mevcut olduğunu tespit etmektir. Dikkat edilirse (etimoloji: sözlerin tarihi) demektir. Bu noktâ nazardan tarihsiz etimoloji yapmak imkân haricindedir. Meselâ (Koyne) denilen Yunan dil grubunda (Attik), (Lidyen), (Doryen), (Yonyen), (Eoleyn), (Trakofirikyen), (Şipriyot) . . . ilh diller arasındaki tarihî farklar aranırken bu dillerin çok eski olmaları itibariyle (Altay dilleri) ile münasebetleri bulunursa tarihe tetabukları itibariyle etimoloji noktâ nazarından def'aten mühim netayiç elde edilir. Hem dil, hem kronoloji, hem antropoloji tetabukları bir arada olmalıdır.

Bir misal söyliyelim: bugün helencede kori kız çocuğu demektir. Fakat bu kelime Dorilerden evel yunancada yoktur. Kelime (Doryen) dir. Hiç olmazsa Doriler yahut (Torlar) bu kelimeyi kadın için kullanırlardı. (Kori) ya evlenmek çağındaki krıza, yahut aile kadınına denilirdi. Yetişmiş kız manasına kullanıldığı takdirde türkçede (karmak), (karımak=kocamak) demek olduğundan ve elyevm Azerbaycanda (karı) lafı kocakarı için kullandığından şayanı dikkat olup daha uzaklara gidilirse Sarkî Türkistanda (karımak) adlı

için olsun kadın için olsun doğrudan doğruya Kocamak manasına geldiğinden ve Küçükasyada (kart) demek kaç yaşında olursa olsun evlenmiş kadına denildiğinden (Dori) lik ve Türklük arasında gayriihtiyarî ırkî ve lisanî bir irtibat mevcudiyeti akla gelir ve etimolojinin vukuatı tarihiye ile mukayesesi faideli olur. Hiç olmazsa merakaverdir.

Bir misal daha söyleyelim: Doriler milâttan bin iki yüz sene evel akınlarında kendilerinden evelki ırkdaşlarına karşı pek yabancı muamelesi yaptılar. Keza (Keltler) ilk millî temerküzlerini milâttan yine bu kadar müddet evel Bohemyada ve (Hallştat) formasyon ve medeniyeti denilen arkeoloji bulgularını tesis ettiler. Bütün müellifler yakın zamanlarda Hallştat medeniyetini Kelt medeniyeti addederler. Bu zaman tavafuku ile Keltlerin (süt) kelimesini kaymak yerine kullanmaları karşılaştırılsa Keltler, Doryenler ve Türk kabaili arasında ırkî ve lisanî müşabehet akla gelir. Tarihçe bu insanların birakisefal olması (ark-refleks) kullanmaları ve bilhassa dağları sevmeleri, muharip olmaları, zeriyaı her şeye tercih etmeleri lisan unsurlarıyla beraber tarihî mühim neticeler verir ve Villanova medeniyeti formasyonları yani Etrüsk medeniyetinin bu tarihe tevafuk etmesi dahi bizce çok şayanı dikkattir. Meselâ:

1 — Bretonların kendi milli adının Kymrık olması ve kelimenin hususiliği. Cymrique.

2 — Keltikte Belçikalılara Bolg denilmesi ve bu kelimenin Türkçede halk ve kabile ifade etmesi, bölük manasına gelmesi. *Alp kelimesinin kendisi.*

3 — İrlandanın Keltikte kendi eski adı İueri, Yar, Yuar olması ve bu kelimenin (yurt) manasına olması. (r) mogol.

4 — Ogan kelimesinin bir büyük kıral adı ve mukaddes, büyük demek olması.

5 — Şimdiki (York) havzasında büyük bir Kelt kabilesine Cassi denilmesi ve bu nam Türk kabailinin büyüklerinden ve Mezopotamyada da uzun müddet hükûmet teşkil etmiş olmaları.

6 — Keltlerin başbuğlarının çiftliğine (tara) demeleri.

7 — Bundan maada eski Keltlerde saç ve sakalı kırmızıya boyamak ve kına gibi maddeler kullanmak keyfiyeti ve bundan dolayı kırmızı saçlı ve sakallı denilmeleri, bu âdetin Türklerde de mevcut olması.

8 — Eski İrlanda dilinde (cul), muavenet, himaye ve muhafaza etmek manasıdır. Türkçe kol ve kollamak, kol gezmek bizce malûmdur.

9 — Elyevm Bretonların (gocuk), (cepken) gibi melbusat ve zurna dediğimiz milli çalgıyı çok sevmeleri; iz=eis; muince, muinci=boncuk, gerdanlık.

10 — Ditu=dilmek, cellu=çalmak gibi sarih kelime iştikaklarının mevcudiyeti,

11 — (Keltik), (çeltik) veya (seltik) adında çelmek, çalmak yani (vurmak) gibi bir kök mevcut olması, dam=dam, garp=sarp, (H. Hubert.)

(Homerde) Tartarus=guvadilkivir kazasında kıral (Argantonos). Argat=gümüş (indoöropeen). Kök=erkek=arık=temiz=parlak. Argun, Ergun.

12 — Keltler Makedonya ordularında hizmet ettiler. İtalya üzerine tesirleri o kadar çoktur ki lisaniyat mütahassıslarınca bir (İtalo - Keltik) dil grubu tesis edilmiştir. Ve elyevm Akitanya dilleri bu dillerin mümâsilleridir. Bugünkü İtalyanca ve İspanyolca (roman grubu) bir İtalo - Keltiktir. Bu (İtalo - Keltik) gruba Şarlımandan sora Almanca çok karışmış ve bundan bugünkü Fransızca çıkmıştır (Ile de France) dili ve bundan daha saf ve asil olan (Berri) dili ve resmî Fransızcanın bütün güzelliği bu büyük kaynaşmadan ve bilhassa Kelt gruplarının azim tesirinden mümbaistir.

Hint - Avrupa gruplarının şimdiki Ortaasya Sohot, Türkmen dilleri, Taklamakan dilleriyle Özbek ve Çağatay lehçeleriyle azim kök birliklerini ve bu dillerin çok muahhar şekillerini şimdi karıştıracağım. Ve yurddaşlarının benimle beraber olacaklarına hiç şüphem yoktur.

Bu seçkin cemiyetin bunu anlamaması imkân haricindedir.

Galatların yani milâttan beş asır evel gelen en muahhar Keltlerin Türk oldukları ve antropolojide (dizarmoni) denilen noktadan kafa ve yüzlerinin teşekkürleriyle Özbeklerin ta kendileri olduğu antropolojikman sabittir. Fransada bugün antropoloji yapan çok yeni müdekkikler bu neticeye varmıştır. Bunlardan muallim (Guiard) in müteaddit neşriyatı gayet sarıhtir.

Galatların Türkistandan geldiğini telâffuz eden berhayat mütehassıs budur. Yoksa yeni antropolojistlerin hepsi Avrupa ırklarının içerisinde mühim bir kısmının neolotiki takip eden devirde gelen brakisefal alpen kısmının ve bu muahhar Avrupalıların Ortaasyadan geldiğini kabul ederler (Topinard).

Daha eski zamanlarda ve neolotikten evel Akdeniz ırklarının ve Afrika ırklarının Avrupadaki (Dolikoları) yaptığı ve şimal dolikolarının yine bunlardan olduğu fakat tarihî hadisat ile şimalde kaldıkları kabul edilmektedir.

Brakisefallerin Ortaasyadan bir dil beraber getirdikleri elbette bu dilin ve şubelerinin Avrupa dillerinin eskilerinden olduğu kendiliğinden anlaşılır. (Hint - Avrupa) dil grubunun (izoglos haritalarını çizmek) ve bu dili coğrafya taksimatı üzerine kaynaştırmak ve bu dil grubunu Ural ve Altay grupundan ayrı tutmak bir (postulat) tır. Bu nazariye diğer dillerin iltihaklarıyla gittikçe büyümektedir. O kadar ki buna (Hint - Cermen) (Hint - Avrupa) dil profesörleri bile başlamışlardır. Şimalî Afrika dilleri, Mezopotamya dilleri de son birkaç sene zarfında bu (Hint - Avrupa) dil grubuna sokulmağa başlanmıştır. Arapça dahi bu gruba şuhuletle girmektedir. Seksen senelik bu inhisarcı fikirler gittikçe paralanmaktadır. Ve mütehassısların eski inadı kalmamıştır. Bu terakkiler (paleölen-

Esasen (Hint - Avrupa) dil grubu zahirde bir dil grubu diye icat edilmişse de hakikatte bir (mütemyiz hars ve mütemyiz ırk meselesi) dir. Meselenin astarı budur.

Birçok fennî hakikatler meydana çıktıkça eski bir kanaatin ortadan kalktığı görüldü. (Uzun kafanın yuvarlaktan üst olduğu) kaanati ortadan kalktı. Ve bu yuvarlak kafaların büyük Romen harsının şairleriyle, felsefeleriyle beraber pek mühim kütlelerini doğurmuş olduğu ve beşeriyeti kurtaran çifçiliğin ve birçok sanayiî neolitik ile beraber ve neolitikten sora mükemmel eslihyaya malik olarak gelen bu yuvarlak kafalıların icadı olduğu, onların getirdiği anlaşılınca Avrupa âlimleri tolerant olmağa başladılar ve bugün dil sahasında dahi eski kıskançlıkları yoktur.

F. — (Hint - Avrupa) ve (Ural - Altay) dillerinin birliği en ufak tahlil ile anlaşılır. Lâtince (jugo) bağlamak demektir. (jugum) boyunduruk demektir. (Jugulaire) kelimesi de buradan gelir. Fransızca (joug) ve ermenice (luts) bu demektir (Lutse) ermenice bağlanmak demektir. Sanskrit dilinde (yukta) arabaya koşulmuş demektir. Ve Lâtince (juxta) çok yakınında demektir ki aynı familyadandır.

Eski bulgarcada (iuko) boyunduruğa denirdi. Türkçede (yaka) elbisenin boyun üzerinde kavuşan kısmına denir. (Yaki) kelimesi Kaşgaride bandaj diye yazılıdır. Yine Mahmudun kitabında yakmak=bağlamak demektir. Türkçe yakın kelimesi de bu familyadandır. Aynı zamanda (yük) (yüklemek) yine bu familyadandır. (Yourga) (çağatay yurga)=çifte koşturaktır. Hint - Avrupa etimoloji lûgatlerinde (Jus) Perlvic, Brugman, Hirt, Meringere nazaran bu familyadandır. Yuvus ve Justice kelimeleri ve bunların en eski lâtince (Jous) şekli rabıta, kanun manasındadır. Sanskrit dilinde Jos kelimesinin mefhumu da aynidir. Bu kelimenin Türkçe (yasa) olduğu ve yasağın bundan çıktığı kolay anlaşılır. Bu kelimenin yukardaki şekilleri aynı, morfolojisi Avrupalılar tarafından yapılmıştır. İlâve ettiğimiz türkçeleri bu morfoloji dahilindedir. O kadar dahilindedir ki Avrupalılarca Hint - Avrupaî addedilen birçok dillerde bu temas, bu kuvvette yoktur. Ve familyanın türkçe şekilleri semantik itibariyle istikaka çok sadık kalmıştır.

Lâtince jente, jejente oruç tutmak demektir.

Avrupalıların Sanskrit dilinde buldukları mukabili arasında (adyuma) bilâkis obur demektir. (adya) kabili ekil demektir. Eski bulgarcada (jad) doğrudan doğruya yemek manasındadır. Litvancada (jedis) yine yemek demektir. Lâtincenin kendisinde (jente) sabah kahvaltısı demektir. Fransızların (déjeuner) diner) leri de buradan gelir. Bizce malûmdur ki türkçede (ye!)=mange demektir. (Yem) hayvan gıdasına denir. (Yiyecek) (yemiş, yemek yeyinti) bu familyadandır.

(PALEOLENGİSTİK CETVELİ)

**Türk - Hint - Avrupa dil birliği mukayese
Cetveli**

TÜRKÇEDE KARŞILAŞTIRMA

Çit, Çitmik, Seç, Seçi, Seçmek.
Ok, Uc, Yuca
Kof, Kav; Kabak, Kavak, Kaval, Kovuk.
Kırmak, Kırp, Kırpıntı, Kırpık
Kapmak, Kap, Kapamak, Kapı, Kapak, Kapan.
Kısmak, Kesmek, Keskin, Keaki.
Salmak, Saldırmak, Sal.
Eğri, Eğirmek, Değirmi, Tekerlek, Çark.
Is, Isı, Isık, Ot, Odun, Oda, Otağ, Ocak.
Karı, Karın, Kur, Kurmak, Kurum, Kurultay.
Çerlenmek, Çerim, Çerimsiz.
Ün, Ünlü, Ant, And, İn, İnliti, İlemek.
Yük, Yaki, Yakın, Yaka, Yakmak-Bağlamak, Yasa, Yasak.
Erimek, Eritmek, İrin, Erna nehir, Er, Ermi, Erk, İrmak.
Yemek, Yem, Yedirmek, Yemiş.
Dit, Ditmek. Didinmek, Tiyit, Tike - Parça.
Dam. Hint - Avrupaca : Construire.
Kemer; Kanbur, Mağara.
Dil, Dilmek, Delmek, Dilim, Dal, Delik.
Ger, Germek, Gergin, Gergef, Kırpık, Kirpi.
Çelmek, Çalmak, Çal, Çalık, Kol, Kollamak.

**Hint-german yahut
Hint - Avrupa söz
kökleri diye kabul
edilmiş ve Alman
kitaplarında bulu-
nan köklerden:**

Skhid, Scit, Skhi
Ak, Ok
Kew, Kaw
Krep
Kap
Kes
Sal
Krq
İdh
Ker
Çer
No, One
Jög, Jug, İus
Rei
Je, Ja, Je - J, Jen
Widh
Dem
Kam
Del
Gehr
Kel

**Bu kökler ve dört eski dilde bu söz teşkilâtı harfiyyen
(Alois Valde - Lâtin iştikak lûgatı) ve (Menge - Gütling)
Lâtinçe Lâgatinden çıkarılmıştır.**

Sanskrit	Eski Yunanca	Lâtinçe	Germance
Chinnatti	Shizo, shidi	Scindo	Scheiden
Açani, açri	Akris, Okris	Acer, acre	Ecke, Aehre
Çvatras, çvayate	Kofilos	Cavo	Hohl
Krpanas	Karpos	Carpo	Herbst
Capati	Kapto, kopi	Capio	Hauben, haube
Çasti, çastati	Keazo, kejo	Castro	Schaerfen
Dalati	Sallomai	Salio	Staz
	Kirkos, kerko	Circus	Kreis
İdh, aidh	Aido	Aedes	Esse
Krp, krnoti	Prapis, kori	Corpus, creco	Rif, rōf, harif, kura
Çardhah, Çardhati	Kordis	Ceres. cerealia	Hirse
Nama	O - noma	Nomen	Nahme
Yukta - h	Zigon, zügon	Jug, juxta, jus	Jük, Joch
Rinati, riyati	Orino, erokomai	Rivus, Orior	Erilar, rennen
Adyuna		Jento, jejunto	Edi-unos
Vidhus	O - istos, odneios	Divido. vidua	Witwe
Dama - h	Domos , demspatir , despotis	Domus	Zimmer
Kamarati	Kamara	Cumurus	Himmel
Dalam, dalayati	Daidallo - on	Dolo, dolare	Zahl, ziel
Harasti	Hiros	Er, eris, hirsutus	Kratzen, starren

Şayanı dikkat bir kelime daha söyleyeceğim:

(Tiyit) çağataycada ve Şeyh Süleymanın kitabında (mâni olmak), perişan etmek), (bir şeyden uzak tutmak), (paralanır gibi uğraşmak) diye yazılıdır. Aynı zamanda bu noktai nazardan (division) demek olan bu kelimenin Azerbaycandaki (ti ke) koparılmış parça lûgati, İngilizce (tiquet) (tquette) (etiçettet) almanca, (zettel) in arkadaşındır. Garp türkçesinde ditmek, didinmek, didişmek hepimizin malûmudur. Lâtince (divido) ayırmak demektir. (y) (v) ye kalbolmuştur. Şu kadar ki lâtince lûgalere baktırsa bu kelime ayırmak ve uzakta tutmak diye tercüme edilir. Aynı zamanda bir şeye karar vermemek, şaşırmaq ve muttasıl fikir değiştirmek manasına gelir. Avrupa kitapları lâtince (vidua) kelimesini buradan getirirler ki (almanca witwe) türkçe (dul), Şarkî Türkistanda (tul) aynı şeydir ve eski yukarı almanca ve gotikçesi (viduve) idi.

Bu tahliller çok uzun sürer. Şayanı dikkat olmak üzere bir kelime daha söyleyip bitireceğim:

Hint - Avrupa iştikak kitaplarında lâtince (rivus) nehir demek olduğu görülür. Bu familyadan Sanskrit Dilinde (rinati) = akıt demektir. (Riayete), eridi demektir, zeveban haline geldi demektir. Şarkî Türkistanda (erna) nehir demektir. Eski bulgarca (reka) yine bu manadadır. Bu etimoloji kitapları nehrin gürültüsünü ele almışlar ve — par voie de couleur — arı gürültüsünü de eski bulgarcada bu familyadan çıkarmışlar, ve (roj) = essaimage diye tercüme etmişlerdir. Sanskritçede doğrudan doğruya (arana) nehir demektir. Fakat bu kitaplarda almancada (rennen), gotikçede (rinnan) bu familyadan diye kabul edilmiştir. Ma'nadaki tahavvül zahiridir, suyun koşmasıyla bir beygirin koşması düşünülürse bir yola geliyor. Sanskritçede (arvan), atık demektir. Eski Sakson dilinde ve İrlanda dilinde (aru) keza atık demektir. Avrupalılar ermenicedeki (yornen) = ayağa kalk kelimesini de bu familyadan addederler. Ve rumca (erokomai) = sıçra kelimesini de bu meyanda zikrederler. Sanskrit dilinde (reta) = fonte, ve (fusion) ifade eder. Asıl şayanı dikkat olan şey eski jermanikte ve eski İslanda dilinde (erilar) (jarl, erol, erl) kelimelerinin erkek manasına gelmesidir.

İştikak kitaplarında bu kelimelerin hepsi: (rei, re, ru, erg) cezirlerinden çıkarılır. Bu cezir hep bısım addedilir.

İmdi türkçede erimek ve (ırmak) sözü malûmdur. Şekeri suda eritmek fakat aynı zamanda madenleri de izabe etmek demektir. Çağataycadaki (erma) = nehir = rivus (rivièrè) müşabehetlerinden sarfınazar irin kelimesi doğrudan doğruya erimeş ensiceye denir. İştikak kitaplarında (Rhein) nehrinin ismi dahi bu familyadanmış; bahşinde bulduğumuz bu cezirlerin familyasında belki kırk millete ait kelimeler vardır. Hep aynı morfolojide ve aynı semantik dahilindedirler.

Bu tahlilleri burada daha ziyade tevsi etmek doğru değildir. (Türk-Antropolojisi Mecmuasına müracaat).

Ahmet Cevat Bey

Yalnız onu arzetmek isterim ki iştikak hiçbirimizin zannettiği gibi değildir. Ve Türk dilinin mevkiini anlamak için sureti kat'iyede Avrupadaki filoloji metotlarını taklit etmek ve oradaki usul ve kavaide riayet etmek lâzımdır. Ancak bu sayede türkçeye hakikî ve fennî mevki verilebilir. *Bu dil tetkikleri antropoloji ve kronoloji ve arkeoloji ile kontrol edilmelidir.*

Bu tahliller arkadaşlarımızın tetkikine göre ve kendi fikrimce tadatsız birçok kelimelere tatbik edilebilir (paleölojistik cetvele bakınız). Ve bu mesaide bazı yanlışlıklar yapmaktan korkmamak icap eder. Hint ve Cerman filolojisi Almanya'da tetkik edilirken en büyük müelliflerin nasıl birbirlerini reddettikleri ve adım başında birbirine mugayir fikirde buldukları görülür. Fakat bu itirazlar iştikak ilminin iskeletini bozamaz. Filolojinin bu kısmı hergün ilerlemektedir. Ve akademilerde bu türlü münakaşatı fenniye hergün vuku bulmaktadır. Her iki tarafın mesaisi beşeriyetin felsefe ve maneviyat sahasında en derin terbiyeyi vücuda getirecek mahiyettedir. (Sürekli alkışlar)

Reis — On dakika istirahat

Kapanma saati 16

İkinci Celse

Açılma saati 16,20

Reis — Kâzım Paşa Hazretleri.

Kâtipler — İsmail Müştak, Refik Ahmet Beyler.

Reis — Müzakereye başlıyoruz. Söz Cevat Beyindir, Cevat Bey yalnız mikrofonu karşı söyleyiniz ki ses iyi işitilsin.

Ahmet Cevat Beyin Tezi

Cevat Bey — Büyük Reisimiz, Reis Paşa Hazretleri, hanım ve beyefendiler. Yüksek huzurunuzda Sumerlilerin konuştuğu dili bizim konuştuğumuz dil ile karşılaştırmak istiyorum. İlkın bu arzumun sebebini anlatayım. Türk Tarihî Tetkik Cemiyetinin millî kültürümüzde yepyeni bir çalışma çıktırı açtığını bilirsiniz. Dil işle-riyle uğraşanların da bu çığırdı çalışmasını milletseverlik borcu sayanlardanım. Bunun için gözlerimi Sumerlilere ve konuştukları dile çevirdim. Çünkü Sumerliler yazıyı icat eden, rıyaziyeyi, heyet ilmini icat eden en eski ve çok ilerlemiş bir mimarlık ve heykeltraşlık eserleri bırakan Türklerdir. Kendilenden dört bin sene sonra gelen ve ölmüş medeniyetleriyle bugünkü Avrupayı diriltten Helenlerin bile